

Uri Asaf

Fekete tűzzel fehér tűzre

A Tánhumá midrás

מדרש תנחומא

*Az előszót írta, válogatta,
héberből fordította és magyarázatokkal ellátta
Uri Asaf*

SCOLAR

A fordításhoz felhasznált héber nyelvű szövegforrás:
Sefer Midrás Tánhumá, Jerusálajim, 5760 (1999/2000) 2 vols.
<http://kodesh.snunit.k12.il>

Fordította: Uri Asaf
Szaklektor: Zsom Dorottya

© Uri Asaf, 2021
© Scolar Kiadó, 2021

Minden jog fenntartva. A mű egyetlen részlete sem
használható fel, nem tárolható és nem sokszorosítható
a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül.

Tartalom

Bevezetés	8
A bibliai könyvek nevének rövidítése	11
A TÁNHUMÁ MIDRÁS	13
Kezdetben <i>(héb. beresit)</i>	14
Noé <i>(héb. Noáh)</i>	18
Menj el a te országodból <i>(héb. lech-lechá)</i>	22
És megjelent neki <i>(héb. vájérá)</i>	25
Sára élete <i>(héb. hájé Szará)</i>	29
Ezek Izsák utódai <i>(héb. toldot)</i>	32
És elhagyta Jákob Beer Sevát <i>(héb. vájecé)</i>	36
És küldött Jákob követeket <i>(héb. vájisláh)</i>	39
Lakott Jákob apja országában <i>(héb. vájésev)</i>	42
Történt két év múltán <i>(héb. mikéc)</i>	45
Ekkor Júda József elé lép <i>(héb. vájigás)</i>	50
És élt Jákob Egyiptomban tizenhét évig <i>(héb. vájehi)</i>	55
Ezek a nevei Izrael fiainak <i>(héb. smot)</i>	60
Megjelentem Ábrahámnak <i>(héb. váerá/1,2)</i>	63
Menj be a fáraóhoz <i>(héb. bo)</i>	67
Midőn elbocsátotta a fáraó a népet <i>(héb. Besáláh)</i>	71

Midón hallotta Jitró (héb. Jitró)	74
És ezek a rendeletek (héb. váéle hámisspátim)	77
Hozzanak nekem ajándékot (héb. trumá)	80
Te pedig parancsold meg (héb. tecáve)	83
Mikor megszámllárod Izrael fiait (héb. ki tiszá)	86
Mózes egybegyűjtötte (héb. vájákhél)	90
Ezek a Hajlék tartozékai (héb. pekudé)	93
És szólította Mózeset (héb. vájikrá)	96
Parancsold meg Áronnak (héb. cáv)	100
És lőn a nyolcadik napon (héb. smini)	104
Ha egy asszony megtermékenyül (héb. tázriá)	107
Ez legyen a bélpoklos törvénye (héb. mecorá)	110
Áron két fiának halála után (héb. áháré mot)	112
Szentek legyetek (héb. kedosim)	116
Szólj a papoknak (héb. emor)	118
Szináj hegyén (héb. behár)	122
Ha az én rendeléseim szerint jártok (héb. behukotáj)	125
Szináj pusztájában (héb. bámidbár)	128
Számold meg Kehát fiait (héb. nászo)	131

Mikor meggyújtod a mécseseket (héb. beháálotechá)	135
Küldjél magadnak embereket (héb. sláh lechá ánásim)	138
Koráh (héb. Koráh)	141
Ez a tannak törvénye (héb. hukát)	144
Bálák (héb. Bálák)	147
Pinhász (héb. Pinhász)	150
És szólt Mózes a törzsek fejeihez (héb. mátot)	154
Ezek Izrael fiainak utazásai (héb. mászé)	157
Ezek a szavak (héb. dvárim)	160
És könyörögtem (héb. váethánán)	163
És lesz jutalmául (héb. ekev)	167
Lásd (héb. re'e)	170
Bírákat és felügyelőket (héb. softim)	173
Ha kivonulsz (héb. ki técé)	176
Amikor bemész (héb. ki távo)	179
Itt álltok (héb. nicávim)	182
Mózes ment (héb. vájelech)	184
Figyeljetek egek (héb. háázinu)	186
Ez pedig az áldás (héb. ve zot hábráchá)	189

Bevezetés

A Kivonulás könyve tudni véli, hogy Jákob népe, az izraeliták, alighogy megszabadultak az egyiptomi szolgaságból, örök érvényű törvényt kaptak a Szináj hegyén. A kutatás mai állása szerint valójában nem tudjuk, kik voltak ezek az izraeliták, hányan voltak, és azt sem, hogy valóban Kánaán, az ígélet földje felé tartottak. Ezek a mélységes időkbe burkolt titkok régóta kísértének minket, de a törvény, amelyet a Szentírás élénk tár, ismert és valós, hiszen itt van a kezünkben, és annak szellemi pilléreire nyugszik az egész zsidó–keresztény világ. A törvényadás eseményét a Szináj (vagy Hóreb) hegyének sűrű felhőzete rejti. Azt sem tudjuk, hogy mi volt ennek az értékes szellemi hagyatékna a pontos tartalma és mi volt a mózesi kőtáblákra írva. Az idők során tudós emberek úgy vélték, hogy a kőtáblákon a Tízparancsolat szövege szerepelt, a kőtáblákat pedig a hordozható frigyládjában őrizték. A frigyláda elkísérte a kivonulás nemzedékét, megélte Józua és a Bírák idejét, és még a nép birtokában volt az első szentély idején is, a Dávid-házi királyság időszakában Jeruzsálemben. A frigyláda és tartalma idővel elveszett, de előtte a nép még jó időben magáévá tette azt a tanítást, amelynek magját és tartalmát a frigyláda hordozta.

A hagyomány szerint a törvény szellemi hagyatéka, melyet héberül Tórának (magyarul: tan) neveznek, részben írásos szöveget tartalmazott és részben szóbeli tanítást. Így mondja a hagyomány: a kétféle tanítás, az írott Tóra és annak szóbeli magyarázata egy időben jutott Mózes és a nép kezébe. A Tóra Mózes Öt Könyvét tartalmazza, és ennek teljes szövege feltehetően ezer évig vagy ennél is tovább formálódott ismeretlen írók és szerkesztők kezében. A Tóra az idők során kiegészült saját korpuszának szóbeli magyarázataival, amelyek Misna és Midrás néven ismertek. Arra, ahogy a hagyomány az írásbeli, valamint a szóbeli tan átadását elképzei, példát ad a középkorban élt filozófus, Maimonidész (Rabbi Mose ben Maimon) a Bevezetés a Misnába című könyvében:

„Mózes belépett a sátrába, majd elsőnek Áron csatlakozott hozzá, akinek Mózes elmondta azt a parancsolatot, amelyet kapott, és ugyanakkor annak a magyarázatát is elmondta. És így folytatódtott: Áron kiment és visszatért Mózeshez, a mi tanítómesterrünkhöz, és helyet foglalt az ő jobbján. Utána Áron fiai, Elázár és Itámár is beléptek, és Mózes elmondta nekik is ugyanazt, amit korábban Áronnal megosztott. Ennek során úgy alakult, hogy Áron négyszer is hallhatta ezt a parancsolatot Mózes szájából, a fiai háromszor, a nép öregei kétszer és a nép egyszer.”¹

Mind a Misna, mind pedig a Midrás a bibliai szövegekhez írt héber nyelvű kommentár műfaji neve. Mindkét műfaj nemcsak Mózes Öt Könyve (a Tóra) interpretációjára törekszik, hanem a teljes Bibliát értelmezi. A Héber Biblia nem egy könyv, hanem huszonnégy könyvből álló könyvtár. Ezt a „könyvtárat” magyarázó és kiegészítő midrások első megjelenése időszámításunk kezdetére tehető, de a tizedik században is írtak midrásokat. Midrások még a holt-tengeri tekercsek között is előfordulnak. A Midrás héber kifejezés és levezethető a „magyarázni, tanítani” szavakból. Az egyes magyarázatokat, és a magyarázatok összességét, tehát az azokból összeállított gyűjteményt is midrásnak nevezik, a különbséget köztük a kis, illetve nagy kezdőbetű teszi. A kis kezdőbetűvel írt midrás szó egy adott szövegmagyarázatot, hagyományt jelöl, a nagybetűvel írt Midrás pedig a gyűjteményes művet, valamint a műfajt jelöli. A Midrás két csoportja a törvénnyel foglalkozó és az elbeszélő jellegű (héberül halachikus és aggadikus) szöveg.

Könyvünk ízelítőt ad a római kori midrásirodalomból. Forrásnak a Tánhumá midrásokat választottuk. A Tánhumá midrások szerzője Tánhumá bár Ábá, aki a szóbeli tan jelentős részének (Misna, Midrás stb.) szerzőinek hatodik nemzedékében, a negyedik században élt. Midrásai az ősi, babilóniai fogságban kialakult hagyományt, az évi, ciklikus bibliaolvasást követik. Ez a hagyomány Mózes Öt Könyvét, a Tórát ötvennégy fejezetre

1 Rabénu Mose ben Maimon: Hákdámot le-Perus há-Misná, Hocáát Moszád há-Ráv Kook, Jerusalamim, 1971 (10. oldaltól).

osztja – az ún. heti szakaszok sorrendje szerint –, melyek a zsinagógában felolvasásra kerülnek. Három Tánhumá-válogatás létezik, jelen kötethez a „Tánhumá Jelámedenu” Midrás-gyűjteményből választottunk. Válogatásunkban minden heti szakaszból egy vagy két midrás szerepel (esetenként nem a teljes szöveg, hanem annak egy részlete). A midrások számát feltüntettük, a fejezetcímek pedig megegyeznek a heti szakaszok hagyományos neveivel. Minden heti szakasz elé magyarázó, bevezető szöveget írtunk. A szövegben szereplő nagyszámú bibliaidézet forrása a kétnyelvű IMIT Héber Biblia.

A bibliai könyvek neveinek rövidítése

Teremtés könyve (Ter)	Prédikátor könyve (Préd)
Kivonulás könyve (Kiv)	Énekek Éneke (Én)
Leviták könyve (Lev)	Ézsaiás könyve (Ésa)
Számok könyve (Szám)	Jeremiás könyve (Jer)
Második Törvénykönyv (MTörv)	Jeremiás siralmai (Siral)
Józsua könyve (Józs)	Ezékiel könyve (Ez)
Bírák könyve (Bír)	Dániel könyve (Dán)
Ruth könyve (Ruth)	Hóseás (Hosea)
Sámuel I. könyve (1Sám)	Joel könyve (Joel)
Sámuel II. könyve (2Sám)	Ámos könyve (Ámos)
Királyok I. könyve (1Kir)	Abdiás könyve (Abd)
Királyok II. könyve (2Kir)	Jónás könyve (Jón)
Krónikák I. könyve (1Krón)	Mikeás könyve (Mik)
Krónikák II. könyve (2Krón)	Náhum könyve (Náh)
Ezdrás könyve (Ezd)	Habakuk könyve (Hab)
Nehemiás könyve (Neh)	Szofoniás könyve (Sof)
Eszter könyve (Esz)	Aggeus könyve (Agg)
Jób könyve (Jób)	Zakariás könyve (Zak)
Zsoltárok könyve (Zsolt)	Malakiás könyve (Mal)
Példabeszédek könyve (Péld)	

A TÁNHUMÁ MIDRÁS

Kezdetben

(héb. beresit)

A „Kezdetben” heti szakasz midrásának nyitánya (1. fejezet) platóni hangzású: Isten a teremtés művelete előtt a „Tórával” tanácskozik”. A Tóra eszmei léte megelőzi a teremtett világot. Ezután a midrás azt kérdi, hogyan íródott az örökkévaló Tóra, és felel: „fekete tűzzel, fehér tűzre”. Elképzelni is nehéz. A tűz elpusztítja az anyagot, a betűket mégis belerótták. Íme, a héber betűk misztikája, mely előremutat a kabbalára. Továbbiakban szó esik a lélek erejéről, a midrási kozmológiáról, a Teremtő, az angyalok és az ember világának méretarányairól.

„Kezdetben” heti szakasz, 5. fejezet

Kezdetben teremté az Isten. Így mondta az Írás, „cádik fején áldás, a gonoszak száján erőszak” (Péld 10,6). Miért kezdte a világ teremtését b betűvel, [héb. *bét*] és nem az első betűvel, az a-val [héb. *álef*]? Azért, mert az „álef” az „átkozott”-ra [héb. *árur*] vonatkozik, míg a „bét” az „áldott”-ra [héb. *baruch*]. Így szólt a Szent, áldott legyen,³ „a világot áldással teremtem”. De még így is, hogy a világot áldással teremti, az emberek megharagítják a Teremtőt. [Ha a világ] az „átok” jegyében [foganna], még inkább megharagítanak!

Még egy oka van annak, hogy a világot „bét”-tel teremtette: hogy megtudják a teremtmények, hogy két világ létezik [mivel a „bét” számértéke kettő], az evilág és az eljövendő világ. Aki jót cselekedett az evilágban, annak gyümölcsét [a jót], most és a jövőben fogyasztja. A cádokiak (Cádok főpap követői, a szadduceusok) ezt tagadják,⁴ és így vélekednek: „ahogy a felhő jön és eltűnik, úgy száll [az ember] a sírba, és nem jön fel többé” (Jób 7,9). [Róluk] mondta a Szent, áldott legyen, hogy „gonoszak száján erőszak”.

2 Tóra: Mózes öt könyve.

3 Szent, áldott legyen (héb. *há Kádós, báruch hu*): talmudi megnevezés Isten neve helyett.

4 A cádokiak (szadduceusok) tagadják az eljövendő világ létét.

Hadrianus megkérdezte Ákilászt,⁵ mitől marad fenn a világ? A lélektől. Ha tudni [érteni] akarod, hozass egy tevét. Hozott, és terhet rakott rá. Felszólította, állj fel. Felállt. Ül le, mondta neki, és az leült. Még több terhet rakott rá, a nyakára kötelet, mondván [Ákilász a császárnak], húzd. Húzta egyikük egyfelől, a másik másfelől, és megfojtották a tevét. Ekkor azt mondta: mondd a tevének, álljon fel. Hadrianus azt válaszolta: hiszen megfojtottad, hogy álljon fel? Megfojtottam, vagy talán valami hiányzik a testéből? Azt mondta [a császár]: kiöltöd belőle a lelket. Így szólt [Ákilász]: mi van akkor, ha nem a tevé cipeli a terhet, hanem a benne levő lélek, hát nem a Szent, áldott legyen, a Királyok Királya lelke az, mely az egész világ [terhét] hordja? Hadrianus hallgatott.

Lásd a Szent, áldott legyen, dicsőségét a földtől az égig. Az ember termet épít, mely olyan magas, mint a hosszának és a szélességének a fele. Az égi magasság a mennyek hosszúságának és szélességének fele, ahogy írva van, „hisz Isten égi magasság, lásd, a csillagok feje meddig ér” (Jób 22,12). A Nap egy óra alatt a Föld fölé emelkedik, és nincs egyetlen ember a világon, aki ne látná a feje felett, pedig az égen kisujjnyinak látszik, mert az ég magas. Széles a Nap, mikor felkel. Ugyanígy, mikor lenyugszik. Amikor az égbolt tetején van, kisujjnyinak látod, az ég magassága miatt, mégsem mondanád, hogy a Nap nagyobb a Földnél. Csillag, mely az alatta lévőeknek [fényt] ad. [Ha] egy csillag félreáll, jön a másik, mely az alatta lévőeknek ad fényt. Amint a fejed felett látod, ugyanúgy látja minden létező a feje felett. És akkora, mint egy gyertya, hiszen „Isten égi magasság” (Jób 22,12). A menny vastagságát, a földtől az égig lemérheted azokból a csillagokból, amelyek lejöttek Siserával⁶ hadakozni. Elszabadultak a mennyből, és lejöttek

5 Ákilász feltehetően Onkelosz, aki a Tórát arámi nyelvre fordította.

6 Ellenséges hadvezér, Bír 4.

a földre háborúzni. Ahogy az ajtóba vert szegből, melyet ha kihúznak, megtudod belőle az ajtó vastagságát, úgy az ég re rögzített csillagból, ha lejön a földre háborúzni, megtudod, milyen vastag a menny, a földtől az égig. Ha ilyenek a teremtményei, milyen lehet Ő, a Szent, áldott legyen! Így mondja: „hatalmas az Úr és nagy a dicsősége” (Zsolt 145,3), nagyobb a teremtményeinél.

Hús-vér király ül a trónján, a lába alig éri el az alatt lévő deszkát. A Szent, áldott legyen, „széke az ég, számlója a föld” (Ésa 66,1). Hús-vér király ül a padon, mások a jobbján és a balján. A Szent, áldott legyen, királyként ül a trónján, betölti azt és a világ a lábai előtt hever. Ahogy az Írás mondja: „vajon nem töltöm be az eget és a földet, mondja az Úr” (Jer 23,24). Hús-vér király, a jobbján és a balján ülnek a vele egyenlők, a Szent, áldott legyen, a trónján ül, és mindenki előtte áll. „Láttam az Örökkévalót, ahogy a trónján ül, az égi nagyságok jobbján és balján mellette állnak” (1Kir 22,19). Másutt, „tízezerszer tízezer áll előtte” (Dán 7,10). „És felette szeráfok álltak” (Ésa 6,2), „az egyikhez közelítettem, aki előtte állt” (Dán 7,16). Magas termetű, hús-vér király, szolgálai között akad hozzá hasonlóan magas. De nagy az Isten, „dicsősége mértékét nem tudhatjuk” (Zsolt 145,3). Bölcs hús-vér király, de a szolgálai között is akad hozzá hasonlóan hős és bölcs, de ki olyan, mint a Szent, áldott legyen? „Nagy vagy és nagy a neved a hősiességben” (Jer 10,6). Vagy ugyanott: „a nemzetek bölcsei között és királyságaikban nincs hozzád hasonló” (Jer 10,7).

Angyalai nagyok, de Hozzá nem mérhetők. Történt, hogy egy angyal kinyúlt a mennyből, és megragadta Ezékiel hajfürtjét, „kéz formája nyúlt felém, hajam fürtjét megragadva” (Ez 8,3). Máshonnan azt tanuljuk, hogy a mennytől a földreig a távolság nem nagyobb, mint az angyal keze, „kéz nyúlt

בראשית

elénk és felírta a szöveget” (Dán 5,24). Tudatja veled, hogy szolgálai [angyalai] mértéken felül állnak, de a Szent, áldott legyen, sokszorosan mértéken felüli. Nagy az Isten dicsősége, „mértékét nem tudhatjuk” (Zsolt 145,3). „Kezem világot teremtettem, a jobbam eget” (Ésa 40,12). A Szent székhelyéből, áldott legyen, megtudod, ki Ő. Az egek, melyek a tenger, a lakott föld és a sivatag fölé borulnak, és nem töltik be a trónját. Egy lépéséből megtudod, „ki Ő, ki mérne lépésével vizet és eget” (Ésa 40,12). Ugyanott: kisujjából megérted, ki Ő, aki a föld porát az ujjával méri. Jaj a bűnös hús-vér (embernek), ki előtte vétkezik. Boldog az, aki előtte ártatlan. Jaj annak, akinek számadást kell adni. Boldog, aki jutalmát elnyeri, lám, „tűzben jön az Örökkévaló” (Ésa 66,15).

Noé

(héb. Noáh)

Noé történetében szó esik az emberiség bűneiről és a büntetésről. Az özönvíz a teremtést követő örökös javító folyamat része. A katasztrófa után Noé, háza népe és az állatok elhagyják a bárkát. Noé oltárt épít, és áldoz. Isten megbékélni látszik azzal, ami a teremtésben megváltoztathatatlan: „nem átkozom (büntetem) többet a földet az ember miatt, akinek szíve ösztöne ifjúkorától fogva rossz” (Ter 8,21). Ezért még inkább csodálkozunk, ha valakiről elmondható, hogy igaz és tökéletes. Ki az igaz, és ki a tökéletes? Noé. Az emberek azonban nem, ezért a megbékélés időleges.

„Noé” heti szakasz, 5. és 19. fejezet

„Ezek Noé nemzetségei, Noé igaz és tökéletes ember volt az ő nemzedékében, Noé az Istennel járt” (Ter 6,9). [Noé]⁷ neve háromszor szerepel a mondatban. Miért? Ő egy azok közül, akik három világot láttak. Ezek Noé, Dániel és Jób. Noé látta a világ benépesülését, látta a pusztulását, és ismét látta, amint benépesül, Dániel látta az Első Szentélyt, látta annak pusztulását, majd látta a Második Szentélyt. Jób látta saját háza épülését és pusztulását, és látta, amint újból felépül és benépesül.

Noé igaz ember [igaz, héb. *cádik*]. Igaz embernek nevezik, mivel a Szent, áldott legyen, teremtményeit táplálja. Két embert neveztek igaznak, akik az emberiséget táplálták, Noét és Józsefet. Így írnak róla [Józsefről]: „mivel pénzért eladták a cádikot” (Ámos 2,6). Másutt: „és táplálta József” (Ter 47,12). Rabbi Áhvá, Rabbi Zéirá fia szerint Noé fiai is, akik a bárkában voltak, és az állatok, a vadak, a szárnyasok, mind cádikok, mivel az özönvíz előtti nemzedékben, „minden élő romlott volt a földön” (Ter 6,12). A háziállat vaddal párosodott, a vad háziállattal, az állatok az emberrel, az ember mindegyikkel. Ezért írták erről: „íme, elpusztítom őket a

7 Noé 5,19.

földdel együtt” (Ter 6,13). Honnan tudjuk, hogy a teremteskor a háziállatoknak, a vadaknak, a szárnyasoknak és a csúszómászóknak megparancsolták, hogy ne párosodjanak idegen fajokkal? Írva van: „és teremtette az Isten az állatot a fajtája szerint” (Ter 1,25). Azt mondta nekik a Szent, áldott legyen; minden egyes fajta párosodjon a saját fajtájával, amelyik pedig nem az ő fajtája, az tiltott.

Tökéletes. Egy, a hét körülmetélt közül a világon, akik így születtek. Az első ember körülmetélve született, fia, Sét is körülmetélve született; „nemzette hasonlatossága és képmásza szerint és nevezte Sétnek” (Ter 5,3). Noé körülmetélve született, amint írva van; tökéletes volt az ő nemzedékében. Jákob körülmetélve született: „Jákob tökéletes ember és sátorlakó” (Ter 25,27). József is körülmetélve született: ezek Jákob nemzetségei, József, aki az apjára hasonlított.⁸ Mózes körülmetélve született; „látta őt, hogy szép” (Kiv 2,2). Jób körülmetélve született; „tökéletes és egyenes” (Jób 1,1).

A [saját] *nemzedékeiben*. Nem a másokéban. Rabbi Jehudá és Rabbi Nehémiá. Egyikük azt mondta: Tökéletes volt az özönvíz és a Bábeli Torony nemzedékében, de Ábrahám nemzedékében elveszett ember lett volna. A balzsamolaj példája: piszkos „környezetben” (a saját helyén) erősen párolog, de más helyen nem érződik az illata. A másik szerint [Rabbi Nehémiá], Noé tökéletes volt a saját korában, de még inkább ez lett volna más nemzedékben, hasonlóan ahhoz a rózsaoilajos fiolához, mely rossz helyen jó illatot terjeszt, de a jó illatok között még inkább.

Az Istennel járt. A Szent, áldott legyen, támogatta [Noét], hogy ne süllyedjen le az özönvíz nemzedék [erkölcseihez].

⁸ A héber nyelvű idézetben Jákob és József neve egymás mellett áll.

Mint az a király, akinek a fia, apja küldetésében iszappal el-
 árasztott helyre kerül. A király segít rajta, hogy ne merüljön
 el a sárban. Ábrahámnak az Isten azt mondta: „járj előttem”
 (Ter 17,1). Úgy tett, mint a többi (ős)atya; „az Isten, aki
 előtt atyáim jártak” (Ter 48,15). A Sechiná [Isten „földi”
 jelenléte] elé siettek, előtte jártak, hogy akaratát teljesítsék.

„Csinálj magadnak bárkát gófer fából [cédrusból]”. Ráv Huna,
 Rabbi Joszi nevében így tanította: a Szent, áldott legyen,
 százhusz éven át figyelmeztette az özönvíz nemzedékét,
 hogy bánják meg bűneiket. Mivel nem tértek meg, azt
 mondta Noénak, csinálj magadnak bárkát gófer fából.
 Noé megfogadta, megtért és cédrusfákat ültetett. Mikor
 megkérdezték tőle, mire valók a cédrusok, azt válaszolta; a
 Szent, áldott legyen, megparancsolta nekem, hogy építsek
 bárkát, hogy magamat és házam népét megmentsem, mert
 özönvizet akar a földre bocsátani. Azok csak nevettek és
 gúnyolódtak rajta. Ő tovább öntözte a cédruspalántákat, s
 azok növekedtek. Mikor megkérdezték tőle, mit művelsz,
 ugyanúgy válaszolt, de ismét kigúnyolták. Az idő lejártá-
 val kivágta és felfűrészelte a fát, ekkor is megkérdezték,
 mit művelsz? Ismét válaszolt, és figyelmeztette őket. Mivel nem
 akartak megtérni, [az Örökkévaló] rájuk hozta az özönvizet
 és „kipusztította az egész mindenséget” (Ter 7,23).

„Menjünk le, és zavarjuk ott össze a nyelvüket” (Ter 11,7).
 Annyira megzavarta nyelveiket, hogy egy se értette a társa
 nyelvét. Az első nyelv, amelyet az egész emberiség használt,
 a szent nyelv⁹ volt, ezen a nyelven teremtették a világot.
 Így szólt a Szent, áldott legyen: e világban teremtményei-
 met megosztotta a gonosz ösztön, és most hetven nyelv
 választja el őket. De az eljövendő világban egy emberként

9 A héber.

szólítják majd a nevemet, és engem szolgálnak, ahogy írva van, „érthető nyelvvé válok a népek előtt, és mindenki az Örökkévaló nevét szólítja, egy emberként Őt szolgálják” (Sof 3,9). Megszünteti Izrael népének rabságát, amint írva van: „szolgáljátok az Örökkévalót örömmel” (Zsolt 100,2). Ez épp olyan, mint az a gyermek, aki a saját apját szolgálja; mondván, ha valamit rosszul teszek, apám nem fog megharagudni, mert szeret. Ezért örömmel szolgál. A világ többi népe azonban félve fogja őt szolgálni. Az idegen rabszolga¹⁰ félve szolgál, mondván, ha valamit rosszul cselekszem, uram megharagszik rám. Innen a félelme. Idegen nemzetekről szól az Írás: „mi ez az izgalom a nemzetekben, e népek ürességet beszélnek” (Zsolt 2,1). A zsoltár vége: „szolgáljátok az Örökkévalót félelemmel, reszketve örvendjete és csókoljátok a fiút.” Dávid¹¹ figyelmeztette őket [az idegeneket], vigyázzatok, és ne járjatok hamis úton, nehogy csalatkozzatok és eltévedjete. Kisebb vétkek miatt is megharagszik rájuk [az Isten]. De Izraelhez így szól: „szolgáljátok az Örökkévalót örömmel és járuljatok elé vígassággal” (Zsolt 100,2). Ez a köszönet zsoltára.

10 A héber és az idegen rabszolga (héb. *eved ivri, eved nochri*) összehasonlítása.

11 Dávid király, a zsoltárok szerzője.

Menj el a te országodból

(héb. lech-lechá)

A Teremtés Könyvének „Menj el” című fejezete paranccsal és ígérettel kezdődik: „És mondta az Örökkévaló Ávrámnak: menj el a te országodból, a szülőföldről és atyádnak házából abba az országba, melyet neked mutatok. És nagy néppé teszek téged.” Ábrahám (ekkor még Ávrám) azonnal útra kel. A midrásból megtudjuk, hogy Ábrahám, aki ismerője Isten parancsolatainak, épp úgy imádkozik, mint mi. Az imádság lényege akkor és most, az Égi Királyság szolgálata, illetve a szolgálat „terhének felvállalása”. Mivel Ábrahám „helyesen” imádkozik (megfelelő szándékkal) és a Törvény szerint él, Isten védőpajzsot feszít a feje fölé. Ábrahám pajzsáról (héb. magén Ávráhám) mindennap megemlékezik az imádság.¹²

„Menj el a te országodból” heti szakasz, 1. és 11. fejezet

„És mondta az Örökkévaló Ávrámnak, menj el a te országodból” (Ter 12,1). Rabbink, (Tánhumá) így tanít: hogy van az, hogy az izraelita még útközben is magára vállalja az Égi Királyság szolgálatát? Rabbi Idi és Rabbi Huná, Rabbi Jehudá és Rabbi Joszi nevében, akik viszont Rabbi Sámuel nevében [mondták], így szóltak: útközben nem veheti magára az Égi Királyság szolgálatát, hanem álljon meg valahol, irányítsa szívét félve az égre, izzadtan, reszketve és istenfélelemmel, készen az Örökkévaló nevének kimondására, és ekkor mondja azt, hogy: „Halljad Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egy” [S'má Jiszráél, Ádonáj elohénu Ádonáj ehád] (MTörv 6,4), ki-ki a szíve szándéka szerint, majd ezután áldással folytatja: „Áldott legyen királysága tiszteletének neve” [Báruch sem kevod málchuto]. Amikor a [szövegben] a „Szeresd az Örökkévalót!” részhez érkezik, ha úgy akarja, folytatja útját, állva marad, vagy leül, ahogy [az imában] írva van, „a házadban ülve, az úton járva, mikor lefekszel, mikor felkelsz”.¹³

12 A tizennyolc áldás imája.

13 A halljad Izrael imádság része.

Aki pontos a parancsolatok betartásában, nagy az ő jutalma, ahogy Ábrahámnak, aki pontosan járt el a parancsolatok betartásában, ezért az „Örökkévaló szerelmesének” hívták, „magja Ábrahámnak, aki [engem] szeret” (Ésa 41,8). Rabbi Sámuel, Náhmani fia, Rabbi Johánán nevében azt mondta: Ábrahám atyánk házában még az „éruv távsilim” szabályát¹⁴ is betartották. „Hallgatott a szavamra és tartotta őrhelyemet, parancsolataimat, törvényeimet és tanaimat” (Ter 26,5). Nagy a „tanaim” [törvényeim] száma, de akkor mégis miért írták, hogy „egy Tórátok, egy törvényetek legyen” (Szám 15,16)? [A tanok], azok a törvénybeli „részletek”, melyeket Ábrahám betartott. A Szent, áldott legyen, azt mondta neki, pontosan betartod a parancsolataimat, de a bálványimádókkal együtt élsz. Hagyd el őket és menj el a te országból.

„Ezek után, így hangzott az Örökkévaló igéje”. Ez a magyarázat: „az igazaknak bölcsességet tartogat és pajzsul szolgál a tökéletesnek” (Péld 2,7). Mi az, hogy bölcsességet tartogat? Mielőtt a világot teremtette, a Szent, áldott legyen, félretette [visszatartotta] a Tórát és várt Ábrahám eljöveteléig, aki betartotta [a törvényeket]. „Mivel¹⁵ Ábrahám hallgatott szavamra és nem hagyta el az őrzésemet, parancsolataimat, törvényeimet és tanaimat” (Ter 26,5). Rabbi Lévi, Rabbi Sámuel, Náhmani fia nevében azt mondta, a Szent, áldott legyen, kilencszáznyolcvan nemzedék előtt rejtegette a frigyet, mielőtt Ábrahámval szövetségre lépett. „Örökre emlékezve a frigyre, törvénykezve ezer nemzedékre” (Zsolt 105,5). Valójában csak húsz nemzedékig: Ádámtól Noéig tíz, Noétól Ábrahámig tíz, ez összesen húsz. Ezután Ábrahámnak adta. Rabbi Johánán, a galileai Rabbi Joszi nevében azt mondta,

14 Főzési szabály, arra az esetre, ha az ünnep péntekre esik.

15 A héb. *ékev, ákáv* magyar megfelelője *mivel*, de azt is jelenti, hogy *késleltet, visszatart*.

kilencszáznegyvenhét nemzedékig tartogatta a Tórát, a Szent, áldott legyen, hogy aztán a Sivatag Nemzedékének adja, mivel egyenes emberek voltak, ahogy meg van írva: „Az igazaknak bölcsességet tartogattott”. Rabbi Sámuel, a Náhmani fia mondta, Ábrahám még az „eruv távsilim” szabályát is betartotta, ahogy meg van írva: „mivel Ábrahám hallgatott a szavamra”. Azt mondta néki a Szent, áldott legyen: mivel a Tórának éltél, esküszöm, védeni foglak, ahogy a kardforgató harcost védi a pajzs, mely akkor is ellenáll, ha nyilak és kövek zúdulnak rá. Így védelek téged, de nemcsak téged, hanem fiaidat is, ha törvényeimmel úgy élnek, ahogyan te. Így leszek a pajzsuk, „Isten útja tökéletes, pajzs annak, aki benne hisz” (2Sám 22,31). Ezért van megírva: „Pajzsul [védelemként] szolgál a tökéletesnek” (Péld 2,7).